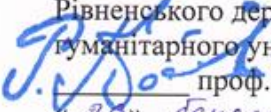

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Голова приймальної комісії
Рівненського державного
гуманітарного університету

проф. Р.М.Постоловський

«29» березня 2019 р.

**ПРОГРАМА ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 012 «ДОШКІЛЬНА ОСВІТА»**

для вступників на здобуття ступеня вищої освіти «Магістр»
на основі ступеня (освітньо-кваліфікаційного рівня) бакалавра,
спеціаліста, магістра

Схвалено вченою радою педагогічного факультету
Протокол №3 від «19» березня 2019 р.

Голова вченої ради
педагогічного факультету проф. В.В. Сілков

Розробники: проф. І.М.Дичківська
доц. Н.М.Горопаха
доц. Н.В.Маліновська

Рівне – 2019

Програма фахового випробування для вступників на здобуття ступеня вищої освіти «Магістр» зі спеціальності 012 «Дошкільна освіта» на основі ступеня (освітньо-кваліфікаційного рівня) бакалавра, спеціаліста, магістра / І.М. Дичківська, Н.М.Горопаха, Н.В. Маліновська – Рівне: РДГУ, 2019. – 11 с.

Розробники:

Дичківська І.М., професор, доктор педагогічних наук, зав. кафедри педагогіки і психології (дошкільної та корекційної) імені проф. Поніманської Т.І. РДГУ

Горопаха Н.М., доцент, кандидат педагогічних наук кафедри педагогіки і психології (дошкільної та корекційної) імені проф. Поніманської Т.І. РДГУ

Маліновська Н.В., доцент, кандидат педагогічних наук кафедри педагогіки і психології (дошкільної та корекційної) імені проф. Поніманської Т.І. РДГУ

Рецензент:

Зданевич Л.В., професор, доктор педагогічних наук, завідувач кафедри дошкільної педагогіки, психології та фахових методик Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

Програма фахового випробування для вступників на здобуття ступеня магістра визначає вимоги до рівня підготовки вступників у межах освітньо-професійної програми бакалавра, зміст основних професійних компетенцій, критерії оцінки відповідей вступників на фаховому випробуванні, рекомендовані літературні джерела.

Розглянуто на засіданні кафедри педагогіки і психології (дошкільної та корекційної) імені проф. Поніманської Т.І., протокол №3 від 04.03.2019 р.

ЗМІСТ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА	4
ЗМІСТ ФАХОВИХ ВИПРОБУВАНЬ	6
Дошкільна педагогіка	6
Методики дошкільної освіти	8
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ВСТУПНИКІВ	9
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	10
ІНФОРМАЦІЙНИЙ РЕСУРС	11

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Основною метою фахового випробування є оцінювання знань особи та здатності до опанування навчальної програми освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» спеціальності 012 «Дошкільна освіта».

Завданням основного фахового випробування є виявлення рівня професійної компетентності вступників на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня магістр у межах освітньо-професійної програми за напрямом підготовки 6.010101 «Дошкільна освіта». Фахове випробування виявляє основні види компетенцій, які розкривають загальні здатності спеціаліста в галузі дошкільної освіти в різних сторонах педагогічного процесу: пізнавально-інтелектуальну, діагностичну, проектувальну, організаторську, прогностичну, інформаційну, стимулюючу, оцінно-контрольну, аналітичну, психологічну, соціальну, громадянську, комунікативну, рефлексивну, творчу, методичну, дослідницьку компетенцію тощо.

Вимоги до підготовленості вступника:

Суспільно-політична позиція: світогляд та ідейна переконаність; розуміння державної політики в галузі дошкільної освіти й упровадження її в життя; готовність брати участь у суспільному житті колективу; бажання вести виховну роботу; усвідомлення суспільного обов'язку і громадської відповідальності; суспільно-політична активність.

Професійно-педагогічні якості: ставлення до роботи в дошкільному закладі; здатність вільно орієнтуватися в особливостях роботи з різновіковим колективом, володіння педагогічною імпровізацією; прагнення і вміння переборювати труднощі в організації навчально-виховного процесу; інтерес до роботи вихователя; наполегливість у проведенні різних заходів; наявність організаторських здібностей до проведення навчальної, оздоровчої й виховної роботи; товариськість, гнучкість мислення, любов до дітей.

Пізнавальні якості: наукова ерудованість; бажання вдосконалювати свої знання в галузі дошкільної освіти; потреба в самовихованні; прагнення до вивчення передового досвіду у навчально-виховній роботі; уміння планувати роботу; формувати колектив дітей; знання методик організації навчально-виховної роботи з дітьми; уміння формувати зміст і форми роботи з батьками й громадськістю в умовах дошкільних навчальних закладів.

Вольові якості, які необхідні вихователю: впевненість у своїх силах і можливостях; дисциплінованість; ініціативність; виконавча дисципліна, організованість; самостійність, зібраність: самовладання; витримка; сміливість у формі виправданого педагогічного ризику; доведення справи до кінця.

Емоційні якості: оптимізм; бадьорість; веселість; невразливість; необурливість; доброзичливість; стриманість; терплячість; розумна довірливість; відносно задоволення успіхами в роботі.

Ставлення до вихованців: любов до дітей; товариськість; вимогливість; чуйність; тактовність; зацікавлення долею дітей, виражене в педагогічній допомозі, моральній підтримці.

Ставлення до своїх професійних можливостей: критичний погляд на свої знання, вміння, навички, професійну майстерність; вимогливість до якості своєї професійної праці; прагнення систематично підвищувати професійний рівень; почуття відповідальності; нетерпимість до недоліків; новаторство; професійна самоосвіта.

Інформація щодо проведення фахового випробування:

- допуск до фахового випробування вступників здійснюється за умови наявності екзаменаційного листка та документа, який засвідчує особу (паспорта, свідоцтва про народження тощо);
- фахове випробування проводиться згідно з розкладом, складеним приймальною комісією РДГУ;
- фахове випробування проходить в усній формі;
- вступникам, які беруть участь в усному фаховому випробуванні дозволяється мати при собі ручку з чорнилом (пастою);

- вступник отримує тільки один комплект екзаменаційних завдань; заміна завдань е дозволяється;
- вступник має право звернутися до екзаменаторів з проханням щодо уточнення умов завдань;
- під час фахового випробування не дозволяється порушувати тишу, спілкуватися з іншими вступниками, користуватися електронними, друкованими, рукописними інформаційними джерелами;
- запис відповіді на екзаменаційні завдання здійснюється в аркуші усної відповіді, під якою ставиться підпис вступника та членів екзаменаційної комісії;
- вступники, які не з'явилися на фахове випробування без поважних причин у визначений розкладом час, до участі у подальших випробуваннях не допускаються; за наявності поважних причин, підтверджених документально, вступники можуть бути допущені до пропущеного вступного випробування з дозволу відповідального секретаря приймальної комісії в межах встановлених термінів та розкладу вступних випробувань;
- перескладання фахового випробування не дозволяється.

Фахове вступне випробування проходить в усній формі зі вступником, який має дати відповіді на питання з основних дисциплін циклу професійної та практичної підготовки ОПП освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр»: дошкільної педагогіки та методик дошкільної освіти (теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку, методика ознайомлення дітей дошкільного віку з природою, методика розвитку мовлення дітей дошкільного віку, методика керівництва зображувальною діяльністю дітей дошкільного віку).

Програми фахових випробувань окреслюють зміст основних проблем з названих вище навчальних дисциплін, які пропонуються для підготовки вступника до вступного випробування.

На основі програм фахових випробувань кафедрою педагогіки і психології (дошкільної та корекційної) імені проф. Поніманської Т.І. складаються комплекти білетів, кожен з яких містить питання з різних навчальних дисциплін.

Усі питання сформульовані таким чином, щоб вступник міг не тільки пригадати і висвітлити відомі йому теоретичні положення педагогічної та методичної науки, але виявити рівень своєї педагогічної компетенції. Відповідь передбачає як репродуктивну, так і творчу діяльність вступника: розмірковування, доведення своєї думки, виклад матеріалу у вигляді практичних рекомендацій для педагогів, батьків тощо.

Порядок оцінювання результатів фахового випробування.

Оцінювання відповіді вступника на фаховому випробуванні здійснюється членами екзаменаційної комісії, призначеної згідно з наказом ректора, за 200-бальною шкалою. Підставою для формування оцінки є правильність, логічність, глибина відповіді, уміння аналізувати проблеми, які стосуються змісту відповіді, виробляти самостійні оцінки та рішення щодо розв'язання таких проблем.

ЗМІСТ ФАХОВИХ ВИПРОБУВАНЬ

Дошкільна педагогіка

Предмет і методи педагогіки. Виховання як суспільне і природне явище. Дошкільна педагогіка як галузь педагогічних знань. Основні поняття (категорії) дошкільної педагогіки.

Джерела дошкільної педагогіки як науки. Філософські засади дошкільної педагогіки. Природничо-наукові основи дошкільної педагогіки. Взаємозв'язок дошкільної педагогіки й дитячої психології.

Особливості педагогічного дослідження в галузі дошкільної педагогіки. Значення передового педагогічного досвіду.

Становлення і розвиток науки про дошкільне виховання. «Материнська школа» Я.А.Коменського. Ф.Фребель – засновник дитячого садка.

Теорія і практика роботи перших дошкільних закладів в Україні. Перша концепція національного садка в Україні С. Русової.

Концепції дошкільного виховання 90-х років. Закон України «Про дошкільну освіту». Базовий компонент дошкільної освіти в Україні.

Зарубіжні педагогічні концепції дошкільної освіти.

Система дошкільної освіти в Україні. Сучасний дошкільний виховний заклад. Типи дошкільних закладів. Програми виховання і навчання дітей.

Педагогічні кадри для системи дошкільного виховання. Система підготовки фахівців з дошкільного виховання в Україні.

Виховання і розвиток. Основні чинники розвитку особистості. Виховання як провідний фактор розвитку.

Вікова періодизація дошкільного дитинства. Індивідуальні особливості дітей і їх врахування у вихованні. Явища акселерації та раннього вияву обдарованості дітей, врахування їх у вихованні дошкільнят.

Розвиток і виховання дітей раннього віку. Особливості періоду раннього дитинства і завдання виховання дітей.

Загальні вимоги до організації життя і виховання дітей раннього віку.

Розвиток і виховання дітей першого року життя. Організація життя і виховання дітей першого року життя в сім'ї та дошкільному закладі.

Розвиток і виховання дітей другого року життя. Організація життя і виховання дітей першого року життя в сім'ї та дошкільному закладі.

Розвиток і виховання дітей третього року життя. Організація життя і виховання дітей першого року життя в сім'ї та дошкільному закладі.

Мета і завдання виховання дітей дошкільного віку. Значення фізичного, розумового, морального, естетичного, трудового виховання. Необхідність здійснення їх у єдності і взаємозв'язку.

Фізичне виховання дітей дошкільного віку. Завдання і засоби фізичного виховання.

Гігієнічні фактори фізичного розвитку дітей. Режим дня дитини, педагогічні вимоги до режиму дня.

Завдання і методи формування навичок гігієнічної поведінки в різних вікових групах.

Розумове виховання дітей дошкільного віку. Розумовий розвиток і розумове виховання. Завдання розумового виховання дітей.

Засоби розумового виховання. Роль різних видів діяльності у розумовому вихованні.

Сенсорне виховання і сенсорний розвиток у різних вікових групах.

Моральне виховання дітей дошкільного віку. Моральний розвиток і моральне виховання. Зміст морального виховання.

Завдання морального виховання дітей дошкільного віку. Засоби морального виховання.

Організація практики моральної поведінки дітей у різних видах діяльності.

Виховання вольової поведінки. Попередження негативізмів поведінки. Дисциплінованість та методи її виховання у дітей дошкільного віку.

Виховання гуманістичної спрямованості поведінки дитини. Розвиток доброти, здатності до співпереживання, милосердя в процесі спілкування з дорослими і дітьми.

Педагогічне керівництво розвитком колективних взаємин дітей.

Формування у старших дошкільників уявлень про рід і родовід. Народознавство у роботі з дошкільниками.

Виховання любові до Батьківщини. Ознайомлення з історією України, державними символами, із походженням географічних назв і пам'ятними місцями рідного краю.

Трудове виховання дітей дошкільного віку. Завдання та засоби трудового виховання дітей.

Педагогічні умови трудового виховання дітей у сім'ї і дошкільному закладі.

Ознайомлення дітей з працею дорослих.

Методика організації трудової діяльності дітей у різних вікових групах.

Естетичне виховання дітей дошкільного віку. Естетичний розвиток і естетичне виховання.

Завдання естетичного виховання дітей дошкільного віку.

Засоби та методи естетичного виховання дітей дошкільного віку.

Виховання дітей у грі. Гра як провідний вид діяльності дітей дошкільного віку та як засіб виховання. Розвиток особистості дитини в грі.

Класифікація дитячих ігор.

Виховна й освітня цінність іграшки. Українська народна іграшка. Види іграшок, вимоги до них.

Творчі ігри, їх розвиток та різновиди. Характеристика режисерських, сюжетно-рольових, театралізованих, будівельно-конструктивних ігор.

Зміст, структура, види дидактичних ігор, методика педагогічного керівництва ними у різних вікових групах.

Навчання дітей дошкільного віку. Особливості навчання дітей дошкільного віку. Принципи і типи навчання.

Класифікація методів навчання.

Форми організації навчання.

Види занять за змістом, метою, формою організації, методикою проведення.

Зв'язок дошкільного закладу, сім'ї, школи. Поняття про педагогічний процес дошкільного закладу і його компоненти. Організація життя дітей у групах дошкільного віку.

Планування педагогічного процесу. Вимоги до планування, види і форми планування.

Виховна функція сім'ї. Народні педагогічні традиції сімейного виховання. Батьківський авторитет. Особливості сімейного виховання дошкільників. Сучасні проблеми виховання дітей дошкільного віку в сім'ї. Педагогічна культура батьків. Завдання педагогічної освіти батьків. Форми спільної роботи дошкільного закладу з сім'єю.

Наступність, спадкоємність, перспективність у системі безперервної освіти України. Основні завдання та шляхи забезпечення наступності.

Вступ до школи – якісно новий етап у житті дитини, його особливості. Виховання у дошкільників бажання навчатись у школі.

Готовність дітей до шкільного навчання, її складові. Методика виявлення готовності дитини до школи.

Умови підготовки дітей до школи в сім'ї і дошкільному закладі.

Зміст, методи і прийоми навчання і виховання, організації життя дітей у старшій групі дошкільного закладу і першому класі шестирічок.

Зміст і форми зв'язку дошкільного закладу і школи.

Методики дошкільної освіти

Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку. Охарактеризуйте фізичні вправи як основний засіб фізичного виховання дітей. Розкрийте методику проведення рухливих ігор з дітьми дошкільного віку. Розкрийте особливості занять з фізичної культури, їх типи, структуру, методику проведення з дітьми різних вікових груп.

Розкрийте особливості організації активного відпочинку дітей. Розкрийте методику використання загальнорозвивальних вправ у фізичному вихованні дітей дошкільного віку. Розкрийте методику розвитку основних рухів дітей.

Методика формування елементарних математичних уявлень. Розкрийте особливості формування уявлень про множину у дітей дошкільного віку.

Розкрийте методику формування уявлень про величину предметів та вимірювання величин.

Охарактеризуйте етапи формування у дітей уявлень про форму предметів та геометричні фігури.

Розкрийте особливості формування кількісних та порядкових уявлень у дошкільнят.

Розкрийте особливості навчання дітей старшого дошкільного віку обчисленню.

Розкрийте методику формування у дітей дошкільного віку уявлень про час.

Методика ознайомлення дітей дошкільного віку з природою. Розкрийте особливості створення природного розвивального середовища в дошкільному закладі.

Охарактеризуйте наочні методи ознайомлення дітей з природою. Охарактеризуйте практичні методи ознайомлення з природою. Охарактеризуйте словесні методи ознайомлення з природою. Наведіть приклад розповіді або бесіди про природу, та розкрийте методику їх проведення з дітьми дошкільного віку.

Проаналізуйте види і типи занять з ознайомлення дітей з природою. Розкрийте особливості екскурсії та прогулянки як форм організації роботи з ознайомлення з природою в дошкільному закладі.

Методика розвитку мовлення дітей дошкільного віку. Розкрийте методику розвитку діалогічного мовлення дітей. Розкрийте методику навчання дітей розповідання та переказування. Розкрийте методику словникової роботи в дошкільному закладі. Розкрийте методику формування граматичної будови мови. Розкрийте методику виховання звукової культури мови.

Розкрийте особливості навчання грамоти в дошкільному закладі.

Методика керівництва зображувальною діяльністю дітей дошкільного віку. Розкрийте особливості ознайомлення дошкільників з творами образотворчого мистецтва.

Розкрийте методику навчання малювання в різних вікових групах дошкільного закладу. Розкрийте методику навчання дітей ліпленню в різних вікових групах дошкільного закладу. Розкрийте методику навчання дітей аплікації в різних вікових групах дошкільного закладу. Проаналізуйте програмові завдання, зміст і методику навчання дітей різним видам конструювання.

Охарактеризуйте форми організації зображувальної діяльності в дошкільному закладі та керівництво ними.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ ВСТУПНИКІВ

Рівень професійної компетентності вступників оцінюється за 200-бальною шкалою. Виділені такі рівні компетентності.

I рівень – початковий. Відповіді вступника на теоретичні питання елементарні, фрагментарні, зумовлюються початковими уявленнями про сутність психолого-педагогічних та методичних категорій. У відповідях на практичні та творчі завдання вступник не виявляє самостійності, демонструє невміння аналізувати діяльність учасників навчально-виховного процесу, приймати рішення.

II рівень – середній. Вступник володіє певною сукупністю теоретичних знань, практичних умінь, навичок, здатний виконувати завдання за зразком, володіє елементарними вміннями здійснювати пошукову, евристичну діяльність, самостійно здобувати нові знання.

III рівень – достатній. Вступник знає істотні ознаки понять, явищ, закономірностей, зв'язків між ними, а також самостійно застосовує знання в стандартних ситуаціях, володіє розумовими операціями (аналізом, абстрагуванням, узагальненням тощо), вміє робити висновки, виправляти допущені помилки. Відповідь повна, правильна, логічна, обґрунтована, хоча їй і бракує власних суджень.

IV рівень – високий. Передбачає глибокі знання з педагогіки, психології та методик дошкільної освіти, ерудицію, вміння застосовувати знання творчо, здійснювати зворотній зв'язок у своїй роботі, самостійно оцінювати різноманітні життєві ситуації, явища, факти, виявляти і відстоювати особисту позицію. Відповідь вступника свідчить про його вміння адекватно оцінити власні здібності, можливості, рівень домагань, психологічні особливості; вибрати найефективніший варіант поведінки в тій чи іншій ситуації; регулювати власні емоційні стани, долати критичні педагогічні ситуації тощо.

**Таблиця відповідності
рівнів компетентності значенням 200-бальної шкали оцінювання
відповідей вступників
під час фахового випробування**

Рівень компетентності	Шкала оцінювання	Національна шкала оцінювання
Початковий відповіді вступника невірні, фрагментарні, демонструють нерозуміння програмового матеріалу в цілому	0-99	незадовільно
Середній відповіді вступника визначаються розумінням окремих аспектів питань програмного матеріалу, але характеризується поверховістю та фрагментарністю, при цьому допускаються окремі неточності у висловленні думки	100-149	задовільно
Достатній відповіді вступника визначаються правильним і глибоким розумінням суті питання програмного матеріалу, але при цьому допускаються окремі неточності не принципового характеру	150-179	добре
Високий відповіді вступника визначаються глибоким розумінням суті питання програмного матеріалу.	180-200	відмінно

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. Київ, 2012.
2. Бенера В.Є. Теорія та методика розвитку рідної мови дітей / В.Є.Бенера, Н.В. Маліновська. Київ, 2010.
3. Богуш А.М. Перші кроки грамоти: передшкільний вік / А.М.Богуш, Н.В.Маліновська. Київ, 2013.
4. Богуш А.М. Українське народознавство в дошкільному закладі / А.М.Богуш, Н.В. Лисенко. Київ, 2002.
5. Вільчковський Е.С. Організація рухового режиму дітей у дошкільних навчальних закладах / Е.С.Вільчковський, Н.Ф.Денисенко. Київ, 2008.
6. Вільчковський Е.С. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку / Е.С.Вільчковський. Суми, 2005.
7. Виховання дошкільників в праці / За ред. З. Н. Борисової. Київ, 2002.
8. Ладивір С.О. Виховання гуманних почуттів у дітей / С.Ладивір, О.Долинна, В.Котырло та ін.; за наук.ред. Т.Піроженко, С.Ладивір, Ю.Манилюк. Тернопіль, 2010.
9. Гуманістичне виховання дітей дошкільного віку в контексті інноваційної педагогічної діяльності / За наук. ред. Т.І.Поніманської, І.М.Дичківської. Рівне, 2012.
10. Здоров'я дитини в садку та родині / упоряд. Н. Шашенок, І. Хміль, О. Лисак. Київ, 2012.
11. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології / І.М.Дичківська. Київ, 2012.
12. Історія дошкільної педагогіки / З.Н.Борисова, В.У.Кузьменко. Київ, 2004.
13. Кочерга О. В. Психофізіологія шестирічних першокласників і адаптація до школи / О.В. Кочерга. Київ, 2010.
14. Ладивір С.О. Виховання гуманних почуттів у дітей / С.Ладивір, О.Долинна, В.Котырло та ін.; за наук. ред. Т.Піроженко, С.Ладивір, Ю.Манилюк. Тернопіль, 2010.
15. Методика ознайомлення дітей з природою: Хрестоматія / Укладач Н.М.Горопаха. Київ, 2012.
16. Обов'язкова освіта дітей старшого дошкільного віку: форми здобуття, організація і зміст роботи: Збірник методичних матеріалів / [авт.-упоряд.: О.П.Долинна, А.П.Бурова, О.В. Низковська, Т.П.Носачова]. Тернопіль, 2011.
17. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі / Г.В.Сухорукова, О.О.Дронова, Н.М.Голота, Л.А. Янцур. Київ, 2013.
18. Організація дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти / За ред. Г.С.Тарасенко. Київ, 2010.
19. Павелків Р.В. Психодіагностичний інструментарій в умовах дошкільного закладу: навчальний посібник / Р.В.Павелків, О.П.Цигипало. Київ, 2013.
20. Поніманська Т.І. Виховання людяності / Т.І.Поніманська, О.А.Козлюк, Г.В.Марчук. 2-ге вид. Рівне, 2012.
21. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка / Т.І.Поніманська. Київ, 2015.
22. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка. Практикум / Т.І.Поніманська, І.М.Дичківська. Київ, 2007.
23. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» (нова редакція): у 2 ч. / О. П. Аксьонова, А. М. Аніщук, Л. В. Артемова [та ін.]; наук. кер. О. Л. Кононко. Київ: ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2014.
24. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт» / О.О.Андриєтті, О.П.Голубович та ін. Тернопіль, 2013.
25. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О.І.Білан, Л.М.Возна, О.Л.Максименко та ін. Тернопіль, 2012.
26. Про дошкільну освіту: Закон України. Київ, 2001.
27. Про охорону дитинства: Закон України. Київ, 2001.

28. Розвиваємо, навчаємо, виховуємо дитину третього року життя: методичний посібник / Кузьмук Л.І. та ін.; за ред. Т.І.Поніманської. Київ, 2013.
29. Соціальний розвиток дитини / Т. І. Поніманська, І. М. Дичківська, О. А. Козлюк, Л. І. Кузьмук. Київ, 2013.
30. Щербакова К.Й. Методика формування елементів математики в дошкільників / К.Й.Щербакова; Європейський ун-т. Київ, 2011.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ РЕСУРС

1. www.students.net.ua – український освітній портал для студентства
2. www.osvita.org.ua – освітній портал, що містить структуровані освітні ресурси України, базу даних ВНЗ України і Росії.
3. www.school.edu-ua.net – освітній сайт, який представляє в інтернеті українські навчальні програми, підручники, довідники, методичні посібники
4. www.mon.gov.ua – сайт Міністерства освіти і науки
5. www.nbuiv.go.ua – сайт бібліотеки ім.В.Вернадського
6. <http://www.rshu.edu.ua> – офіційний сайт Рівненського державного гуманітарного університету